

Gossos d'alerta mèdica, gossos que salven vides

Presentació

Des de petita sempre he estat interessada en temes relacionats amb el món animal i, com a qualsevol estudiant, el fet d'escollir el tema del treball de recerca ha suposat una certa dificultat, perquè l'àmbit d'elecció era molt ampli i tenia clar que buscava un tema que m'interessés, fos original i sobretot fos una font d'aprenentatge. Després de molt pensar, un dia em va sorgir la idea tot parlant amb una veterinària, amiga de la família, que em va parlar d'uns gossos que amb l'ensinistrament apropiat podien alertar les persones amb problemes de salut tals com la diabetis, l'epilèpsia, el càncer... i aquests gossos eren anomenats gossos d'avís o d'alerta mèdica. Vaig trobar molt interessant investigar el fet que un gos es convertís en una mena de metge amb quatre potes que era capaç d'avisar amb antelació d'una situació mèdica, així que ja vaig tenir decidit el tema del meu TdR. A més, un aspecte que trobo interessant és que aquests animals ho fan tot d'una manera desinteressada i que gràcies a la seva arma més potent, l'olfacte, poden arribar a salvar la vida del seu estimat propietari.

El treball que presento ha estat elaborat amb la intenció de conèixer més i millor els nostres millors amics, els gossos, tant des d'una perspectiva fisiològica i morfològica com des del punt de vista més etològic i de l'aprenentatge que necessita un gos

per convertir-se en un bon alertador/detector de malalties.

Els objectius que m'he plantejat en fer aquest treball són els següents:

–Saber perquè el gos, i no un altre animal, és capaç de fer aquesta tasca de detecció i alerta mèdica i si qualsevol gos pot fer-la.

–Saber com i de quina manera (sistema d'ensinistrament) els gossos són capaços de convertir-se en aquesta espècie de «metges intuïtius».

–Conèixer quines són les principals malalties que poden detectar (càncer) o alertar (diabetis, epilèpsia...), i de quina manera el gos alerta en cas de risc.

–Finalment, també volia saber si aquests animals tenen els seus drets i obligacions dins la nostra societat i quin tipus de llei els empara.

Metodologia

En començar aquest treball, i partint dels objectius que pretenia esbrinar, vaig elaborar un guió per tal de vertebrar el treball i ajudar-me a organitzar, guió que he anat modificant i enriquint a mesura que avançava en la meva recerca. Partint d'aquestes hipòtesis plantejades més amunt he dividit el treball en dos marcs de recerca.

En el marc teòric he buscat informació, he consultat llibres i he fet recerca a Internet sobre aspectes referents a l'anatomia del gos, a la potencialitat del seu olfacte, als diversos tipus de gossos d'ajuda social i d'assistència, i després ja he tractat amb més aprofundiment els gossos d'alerta mèdica, la metodologia d'ensinistrament i les malalties principals, amb els casos reals que serveixen per exemplificar cada malaltia.

En el marc pràctic, el treball de camp ha estat bàsicament el de realitzar tres entrevistes a persones relacionades amb la matèria: Ingrid Ramon, una de les professionals més importants de Catalunya en l'ensinistrament de gossos d'alerta i directora de l'Associació Argus Dogs de Barcelona; la Dra. Maylos Rodrigo, professional del món sanitari que està implantant teràpies amb gossos d'assistència i una de les precursors en la divulgació i el treball amb gossos d'alerta i que, a més, és una de les integrants i part activa de l'Associació lleidatana IlerKan, i, finalment, Montse Aguiló, primera usuària d'un gos d'alerta mèdica a Lleida, la qual m'ha donat una visió més personal del que suposa tenir un d'aquests gossos, m'ha permès enregistrar un petit vídeo per veure com treballa el seu Mike i he pogut comprovar com és d'important per a la persona i per a l'animal estar les 24 h del dia connectats, deixant en «mans» d'un gos de companyia la seva pròpia vida.

A més, com a part pràctica he fet un recull de vídeos en format CD on s'exemplifiquen els casos reals i les històries dels gossos que apareixen en la part teòrica del treball, i també d'altres que he considerat interessants per tal de conèixer la tasca que porten a terme aquests animals.

Cos del treball

La part teòrica del treball consta de cinc capítols bàsics que inicio estudiant el gos, el seu origen, la seva domesticació i la seva evolució. A continuació explico la seva classificació morfològica i estructural, estudiant tant l'anatomia externa (cap, pelatge...) com la interna (esquelet, crani, mossegada...). També estudio els sentits del gos, especialment el de l'olfacte, que és el més desenvolupat que tenen i que tindrà un paper molt important per entendre el gos d'alerta mèdica.

En un segon capítol explico els gossos d'ajuda social, dels quals n'hi ha de dos tipus, els especialitzats en les IAA (Intervencions Assistides amb Animals) i els d'Assistència, i també els efectes beneficiosos que aquests tenen sobre els humans. A continuació faig un resum de la legislació que empara aquests gossos, fent una menció a articles de la llei 19/2009 de 26 de novembre pel que fa als aspectes sobre l'acreditació i el reconeixement de la condició de gos d'assistència.

En el tercer capítol desenvolupo tota la informació que he trobat sobre el gos objecte del meu treball, que és el d'alerta mèdica, veient quines varietats són les més adequades, entre elles la Labrador i la Golden Retriever, encara que sempre s'ha de buscar l'individu. També explico els tipus d'ensinistrament de gossos: el positiu, el tradicional i el mixt. El més desenvolupat i el que ofereix més garanties en l'educació física i emocional del gos és l'ensinistrament en positiu, que es basa en la teoria del condicionament pavlovià, amb premi en l'estímul o resposta condicionada; es basa en una bona comunicació home-gos i en uns hàbits adequats que es reforcen amb el menjar. Un cop treballats els tipus de gossos i la metodologia d'ensinistrament, i vist que actualment els gossos d'alerta mèdica més freqüents són els que detecten les hiperglucèmies i hipoglucèmies en persones que tenen diabetis i els que detecten atacs epilèptics, he treballat, primerament, explicant breument cadascuna de les dues malalties i a continuació he seguit amb el sistema d'ensinistrament concret pels gossos que han de fer aquestes alertes. Cal destacar la metodologia de l'ensinistradora americana Debby Kay, la qual he utilitzat per mostrar el sistema d'ensinistrament en el cas de la diabetis, que també està basada en l'ensinistrament en positiu i dona unes pautes molt precises i sistemàtiques de com ensinistrar un gos d'alerta mèdica amb èxit. Calen molta paciència i moltes repeticions per portar a bon fi aquesta feina i cal veure com són d'importants tots els petits detalls perquè res no deixi de funcionar: des de la presa de mostres de saliva, al seu emmagatzematge i conservació fins a arribar a la roda d'olors, que seria el pas final i ja sabríem si un gos està llest per treballar. Finalment, s'ha proporcionat una informació més pròxima a la realitat i al dia a dia d'aquests gossos amb alguns casos reals de gossos i dels seus propietaris.

Finalment he estudiat el gos detector de càncer de pulmó, primera malaltia causant de mort al món. Aquest punt m'ha semblat molt interessant incloure'l en el meu tre-

ball i, amb aquest fi, he analitzat les noves investigacions respecte a la detecció del càncer en un estat precoç, gràcies a una investigació pionera en aquest camp duta a terme per l'Hospital Clínic de Barcelona juntament amb l'ajut de l'Associació Argus Dogs, més concretament del gos Blat i la seva propietària, Íngrid Ramon. Aquesta investigació dona resultats molt favorables de com un gos és capaç de detectar el càncer de pulmó en un estat precoç; sobre aquest estudi explico detalladament de quina manera s'ha de realitzar perquè posteriorment es pugui implementar com a sistema de detecció alternatiu als tradicionals.

Com a part final del cos del treball, he inclòs la part pràctica de les tres entrevistes ressenyades abans, cadascuna en format pregunta-resposta i amb una fitxa de la persona entrevistada a l'inici.

Conclusions

Aquest treball de recerca m'ha permès endinsar-me en el món apassionant dels gossos d'alerta mèdica i he après moltes coses que desconeixia sobre aquests animals i sobre les persones que en fan ús. L'elaboració i el desenvolupament del treball m'ha enriquit personalment i acadèmicament i respecte als objectius que em vaig plantejar en un principi he anat trobant resposta a totes les incògnites que em plantejava.

Sobre el fet de per què és el gos i no un altre animal el que fa aquesta tasca, és bàsicament per la seva genètica, la seva proximitat a l'home ja des de la prehistòria i per la seva potencialitat olfactiva sense igual.

Respecte a quin tipus de gos és el més adient per realitzar les tasques d'alerta mèdica, no està científicament provat que n'hi hagi un de superior a un altre, però sí que és veritat que els Labrador i els Golden Retriever, el Border Collie i els gossos d'aigua reuneixen unes característiques que els fan més recomanables. De totes maneres, sempre s'ha de buscar l'individu.

Respecte al sistema d'ensinistrament he pogut comprovar com el millor mètode, sense cap mena de dubte, és l'ensinistrament en positiu, ja que redueix l'estrès i qualsevol estat emocional negatiu del gos i aquest tampoc no pateix cap molèstia física.

Respecte a la metodologia d'ensinistrament apresada i ben pautaada en aquest treball he seguit la de Debby Kay, que també està basada en l'ensinistrament en positiu i dona unes pautes molt precises i sistemàtiques de com ensinistrar un gos d'alerta mèdica per a la diabetis amb èxit. M'ha semblat molt interessant veure la paciència que es requereix per portar a bon fi aquesta feina, a base de moltes repeticions, i també la importància que tenen tots els petits detalls perquè res no deixi de funcionar: des de la presa de mostres de saliva d'una persona amb diabetis en els moments crítics, passant pel seu emmagatzematge i conservació, fins a arribar a la roda d'olors, que seria el pas final i ja sabríem si un gos està ja llest per treballar. Una altra conclusió que he obtingut després de tota l'anàlisi feta són les malalties més freqüents en les quals actuen aquests gossos (diabetis, epilèpsia...) i també les noves investigacions respecte a la detecció del càncer en un estat precoç. Hi ha estudis que parlen que d'aquí al 2050 hi haurà un important increment de casos de diabetis i aquesta dada ens hauria de posar en alerta per veure que els que estimem els gossos serà probable que gaudim del seu potencial.

Ja per finalitzar, vull assenyalar que els gossos d'assistència estan emparats en una llei que els marca tota una sèrie de drets i deures, que han de complir en gran manera perquè tots puguem viure en una societat cada cop més plural i globalitzada. També voldria comentar que m'ha sorprès gratament el nombre i la diversitat d'escoles i/o associacions que avui en dia estan treballant en aquest camp a nivell de tot l'Estat i també en altres països. Crec que, cada cop més, s'està donant rellevància al projecte emocional i vital que ens aporten els nostres millors amics, els gossos.

Bibilografia i webgrafia

LLIBRES: – ETTINGER, S. J.; FELDMAN, E. C. *Tratado de medicina interna veterinaria. Enfermedades del perro y el gato*. Volumen 1. Traducció: Rubén A. Taibo. Editorial Inter.Médica S.A.I.C.I., 1997. – HORNSBY, A. *Perros de asistencia. Mis ojos, mis oídos, mis manos y mi corazón*. Traducció: Patricia Teixidor Monsell. Editorials Ateles

Editores S.L. i Kns ediciones S.C., 2012. – KAY, D. *El perro de alerta médica diabetes. Trabajo y educación*. Traducció: Benigno Paz Ramos. Editorial Kns ediciones S.C., 2015. – LINKS, PÀGINES WEB, ARTICLES ONLINE I MITJANS AUDIOVISUALS: – <<http://gossosdedeteccio.com/>> – <<http://360gradospress.com/perros-salvavidas/>> – <https://ca.wikipedia.org/wiki/Gos_d%27assist%C3%A8ncia#Classificaci%C3%B3> – <http://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?action=fitxa&documentId=532498> – <http://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/persones_amb_discapacitat/accessibilitat_intern/accessibilitat_i_autonomia/gossos_assistencia/> – <<http://www.mutuamblog.com/gent-gran-i-dependencia/les-intervencionsassistides-amb-animals-aporten-millores-fisiques-socials-emocionals-icognitives-a-les-persones-grans/>> – <https://en.wikipedia.org/wiki/Dog#Intelligence,_behavior,_and_communication> – <<https://izekan.com/ca/ensinistrament-cani/>> – <https://www.academia.edu/10943991/Anatomia_de_un_Canis_lupus_familiaris> – <<https://grupbubblog.wordpress.com/sentits-dels-gossos/>> – <<https://www.britannica.com/science/Jacobsons-organ>> <<http://www.adiestradorcanino.com/webdelperro/morfologia-y-estructurageneral-del-perro/100>> – <<http://blog.hospitalclinic.org/2017/08/un-gos-entrenat-es-capac-dediagnosticar-cancer-de-pulmo/>> – <<https://academic.oup.com/ejcts/article/52/6/1206/4030727>> – <<https://vivirconeepilepsia.es/perros-asistenciales-personas-epilepsia/>> – <<https://web.ua.es/va/actualidad-universitaria/2017/maig17/22-31/gossos-dalerta-en-el-dia-nacional-de-l-epilepsia.html>> – <<https://doi.org/10.1093/ejcts/ezx152>> – <<http://www.abc.es/sociedad/abci-perros-adiestrados-enfermedades>> – <https://cat.elpais.com/cat/2015/12/14/ciencia/1450119868_472566.html> – <<http://blogs.ccma.cat/quequicom.php?itemid=30096>> – <<http://www.ccma.cat/tv3/quequicom/gossos-amics-bestials/video/5602616/>>
